

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 7. července 2020 ve věci č. 9256/19 – *Voica proti Rumunsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně shledal, že rozsudkem o navrácení dětí do Francie nedošlo k porušení práva stěžovatelky na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Vnitrostátní soudy v souladu s nejlepším zájmem dětí, Haagskou úmluvou o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí a nařízením Brusel IIa důkladně posoudily její námitky ohledně bydliště dětí, existence vážného nebezpečí v případě návratu a absence přímého výslechu dětí soudem.

I. Skutkové okolnosti

V září 2016 francouzský prvostupňový soud přiznal stěžovateli a jejímu bývalému manželovi společnou rodičovskou odpovědnost k jejich dvěma dětem narozeným v letech 2012 a 2015. Současně stanovil bydliště dětí u stěžovatelky, která v té době žila ve Francii, a právo otce na styk s dětmi. V červenci 2017 se stěžovatelka s dětmi přestěhovala do Rumunska za prací. V březnu 2018 otec podal žádost o navrácení dětí do Francie dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. Rumunský městský soud v rozsudku z dubna 2018 rozhodl o navrácení dětí do Francie. Dle soudu se obvyklé bydliště dětí nacházelo ve Francii a rodiče vykonávali rodičovskou odpovědnost společně. Dle francouzského práva může být místo bydliště dítěte změněno jen se souhlasem obou rodičů, případně se svolením soudu. Soud vzal rovněž v úvahu námitku stěžovatelky o údajném domácím násilí v rodině, avšak nedospěl k závěru o existenci vážného nebezpečí, které by bránilo návratu. V srpnu 2018 rumunský odvolací soud rozsudek potvrdil. Po návratu dětí do Francie v říjnu 2019 francouzský odvolací soud zamítl odvolání stěžovatelky proti rozsudku ze září 2016, ponechal rodičům společnou rodičovskou odpovědnost a stanovil bydliště dětí u otce ve Francii.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka s poukazem na články 6 a 8 Úmluvy a články 2 a 3 Protokolu č. 4 k Úmluvě namítala, že rumunské soudy ji nutily vrátit se spolu s dětmi do Francie bez ohledu na její zájmy a nejlepší zájmy dětí. Soud se rozhodl námitky posoudit výhradně na poli článku 8 Úmluvy (*Radomilja a ostatní proti Chorvatsku*, č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. března 2018, § 114 a 126).

a) Obecné zásady

Soud úvodem připomněl, že relevantní zásady týkající se práva na respektování rodinného života, jakož i pozitivní závazky státu podle článku 8 Úmluvy ve vztahu k případům týkajícím se navrácení dítěte dle Haagské úmluvy byly shrnuty ve věci *X proti Lotyšsku* (č. 27853/09, rozsudek velkého senátu ze dne 26. listopadu 2013, § 92–108).

Ve všech záležitostech týkajících se dětí je předním hlediskem jejich nejlepší zájem (*Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019, § 204). Stejnou filozofií se řídí Haagská úmluva, která nejlepší zájem dětí spojuje s obnovením *statu quo*, a to na základě rozhodnutí o nařízení okamžitého navrácení dítěte do země jeho obvyklého pobytu. Nenavrácení může být ospravedlněno objektivními důvody, což vysvětluje existenci výjimek zejména v případě rizika vážného nebezpečí dle čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy. Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (nařízení Brusel IIa), jehož pravidla týkající se únosů dětí doplňují pravidla již stanovená Haagskou úmluvou, rovněž ve své preambuli odkazuje na nejlepší zájem dítěte, zatímco čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie

zdůrazňuje, že ve všech případech týkajících se dětí musí být primárním hlediskem nejlepší zájem dítěte.

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

Soud úvodem zdůraznil, že k zásahu do práva stěžovatelky na rodinný život došlo rozsudkem městského soudu z dubna 2018 ve spojení s rozsudkem odvolacího soudu ze srpna 2018 o navrácení dětí do Francie. Zásah byl učiněn na základě článků 3 a 12 Haagské úmluvy. Současně jsou Rumunsko i Francie vázány nařízením Brusel IIa, které je tak v daném případě použitelné (*K. J. proti Polsku*, č. 30813/14, rozsudek ze dne 1. března 2016, § 58). Zásah sledoval legitimní cíl v podobě ochrany práv a svobod dětí (*Blaga proti Rumunsku*, č. 54443/10, rozsudek ze dne 1. července 2014, § 74). Soudu tak zbývalo určit, zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy.

Zaprvé, Soud přezkoumal námitku stěžovatelky, že měla právo přestěhovat se s dětmi do Rumunska, jelikož místo bydliště dětí bylo u ní. Dle Soudu má právo péče o dítě dle Haagské úmluvy autonomní význam (*Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. 41615/07, rozsudek velkého senátu ze dne 6. července 2010, § 65–68 a 102). Nadto, i když se Haagská úmluva v zásadě vztahuje pouze na porušování práva péče o dítě, z její preambule, čl. 1 písm. b) a článku 21 vyplývá, že rovněž chrání styková práva. V projednávané věci francouzské soudy rozhodly o společném výkonu rodičovské odpovědnosti obou rodičů a také o právu otce na styk s dětmi. Rumunský městský soud po pečlivém přezkumu případu dle Haagské úmluvy rozhodl o navrácení dětí do Francie. Stěžovatelka si současně byla vědoma toho, že k přemístění dětí do Rumunska nemůže dojít bez souhlasu otce. Ze spisu však nevyplyvá, že by otec nebo francouzský soud dali k přemístění souhlas. Dle Soudu tak nebylo pochyb, že přemístění dětí do Francie, které otci znemožnilo styk s dětmi, bylo dle Haagské úmluvy protiprávní.

Zadruhé, Soud přezkoumal způsob, jakým se vnitrostátní soudy vypořádaly s námitkou stěžovatelky ohledně výjimek z pravidla návratu dle článku 13 Haagské úmluvy. Soud připomněl, že existenci vážného nebezpečí musí rodič stavící se proti návratu dětí doložit dostatečnými důkazy, přičemž se musí jednat o existenci závažné újmy ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy (*X proti Lotyšsku*, cit. výše, § 116). Městský soud zkoumal celou rodinnou situaci, včetně tvrzení o násilí páchaném otcem, přičemž vzal v úvahu důkazy předložené stěžovatelkou i rozhodnutí francouzských soudů. Dospěl však k závěru, že tvrzení stěžovatelky jsou neopodstatněná. Městský soud byl navíc připraven usilovat o mezinárodní spolupráci za účelem zajištění bezpečnosti dětí ve Francii v souladu se zásadou vzájemné důvěry mezi členskými státy Evropské unie dle čl. 60 písm. e) nařízení Brusel IIa (*Royer proti Maďarsku*, č. 9114/16, rozsudek ze dne 6. března 2018, § 50).

Městský soud dále v souladu s nejlepším zájmem dětí dospěl k závěru, že adaptace dětí v novém prostředí nebyla pro účely Haagské úmluvy významná, jelikož byla v rozporu s úpravou péče navozena stěžovatelkou. Soud poznamenal, že ačkoli se děti adaptovaly v Rumunsku, zůstaly spojeny s francouzským prostředím a kulturou, jelikož se nadále vzdělávaly ve francouzštině a dvakrát Francii navštívily. Tato skutečnost usnadnila jejich navrácení do Francie. K námitce stěžovatelky, že městský soud děti přímo nevyslechl, Soud uvedl, že čl. 13 odst. 2 Haagské úmluvy pouze vyžaduje, aby soudce vzal v úvahu názor dítěte, pokud dosáhlo dostatečného stupně vyspělosti. Městský soud uvedl, že děti byly příliš malé na podání výpovědi, a Soud tento důvod s ohledem na věk dětí (3 a 6 let) akceptoval. Dle Soudu tak ve způsobu přezkumu tvrzení o existenci vážného nebezpečí nebyly známky svévole a městský soud po důkladném posouzení okolností učinil závěr v nejlepším zájmu dětí.

K dopadům rozsudku o navrácení na následnou péči o děti Soud uvedl, že francouzský soud v rozsudku z října 2019 rozhodl o svěření dětí do péče otce nikoli z důvodu rozhodnutí rumunských soudů v návratovém řízení, ale v důsledku chování stěžovatelky, která otci bránila ve styku s dětmi.

Soud uzavřel, že výklad a použití ustanovení Haagské úmluvy a nařízení Brusel IIa vnitrostátními soudy zajistily, že zásah do práva stěžovatelky na respektování rodinného života ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy byl nezbytný. K porušení článku 8 Úmluvy tudíž nedošlo.